

суспільством, що зумовлює потребу в приділенні більшої уваги цим інструментам з боку науковців та фахівців, проведення більш широкої професійної дискусії з метою формування правосвідомого ставлення громадян до договірного регулювання сімейних відносин та публікації досліджень за цим напрямом.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко Т. С. Аліментний договір як ефективний спосіб виконання зобов'язання щодо утримання. Новітні технології у науковій діяльності і навчальному процесі : тези доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених : в 2 т. (м. Чернігів, 19 квітня 2012 р.). Чернігів : Чернігівський держ. технологічний ун-т, 2012. Т. 2: Гуманітарні науки. С. 149–153.
2. Бочан О. І. Філософсько-правові концепти моделювання забезпечення особи у сфері нотаріальної діяльності : дис... канд. юрид. наук : 12.00.12. Львів, 2014. 18 с.
3. Процедура вчинення виконавчого напису нотаріуса: Методичні рекомендації. Козельщинське районне управління юстиції Головного управління юстиції у місті Києві Міністерства юстиції України. Козельщина, 2014. 31 с. URL: <http://search.ukr.net/?go=http%3A%2F%2Fkoz.just.gov.ua%2Fuploads%2F2014-06%2Fvikonavchij-napis-notariusu.rtf>.
4. Теорія нотаріального процесу : наук.-практ. Посібник. За заг. ред. С. Я. Фурси. К. : Алерта; Центр учбової літ., 2012. 920 с.
5. Шершеньова О. А. Обов'язок батьків по утриманню дітей в міжнародному приватному праві : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». К., 2015. 20 с.

Ключові слова: аліментний договір, аліменти, аліментні правовідносини, аліментні зобов'язання.

Key words: alimony contract, alimony, alimony legal relationship, alimony obligations.

КУЧЕРЯВЕНКО ВІКТОРІЯ СЕРГІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри цивільного права*

ВИБАЧЕННЯ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ПРАВА НА ПОВАГУ ДО ГІДНОСТІ ТА ЧЕСТІ, ПРАВА НА НЕДОТОРКАНІСТЬ ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ

При порушенні права особи на повагу до гідності та честі, права на недоторканність ділової репутації одним з актуальних питань є вибір ефективного способу захисту.

Відповідно до положень ст. 275 Цивільного кодексу України (далі за текстом – ЦК України), фізична особа має право на захист свого особистого немайнового права від протиправних посягань інших осіб у спосіб встановлений в межах Глави 3 «Захист цивільних прав та інтересів» ЦК України (ч. 1) або в інший спосіб, відповідно до змісту порушеного права, способу його порушення та наслідків, що спричинили це порушення (ч. 2).

З огляду на матеріали судової практики, одним з найбільш поширених способів захисту, застосування якого здійснюється з посиланням на ч. 2 ст. 275 ЦК України, є вибачення. Втім, вести мову про єдність поглядів як серед представників правозастосування, так і серед представників наукової спільноти щодо доцільності застосування вибачення як способу захисту честі, гідності та ділової репутації в примусовому порядку, не доводиться.

Так, в практичній площині на противагу підходу з утвердження можливості застосування вибачення як способу захисту честі, гідності та ділової репутації та покладання на відповідача обов'язку принести вибачення перед позивачем в примусовому порядку, утверджується і підхід, відповідно до якого з огляду на положення ст. 19, ч. 1 ст. 34 Конституції України (в межах яких визначено, що правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примусений робити те, що не передбачено законодавством та здійснено гарантування державою кожному право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань), суд не вправі зобов'язувати відповідача вибачатися перед позивачем у тій чи іншій формі, оскільки примусове вибачення як спосіб судового захисту честі, гідності, ділової репутації не передбачено ст. ст. 16, 277 ЦК України. На думку противників застосування вибачення як способу захисту порушених прав в примусовому порядку, можливість застосування судом розглядуваного способу захисту честі, гідності та ділової репутації обмежується лише випадками укладання сторонами провадження мирової угоди, за умовами якої сторони як спосіб захисту порушених особистих немайнових благ позивача передбачили саме вибачення перед потерпілим [1].

В науковій площині, на ряду з позицією щодо недоцільності застосування в примусовому порядку вибачення як способу захисту честі, гідності та ділової репутації, обґрунтування якої за змістом є аналогічним до обґрунтування суб'єктів правозастосування, утверджується і позиція, що за певних обставин справи (до прикладу, у разі висловлення начальником на адресу підлеглого образливих висловлювань чи лайки на загальному засіданні, на якому присутні колеги підлеглого) потерпілу особу може не цікавити грошова компенсація чи саме судове рішення про визнання порушеного внаслідок приниження, права потерпілої особи на повагу до гідності та честі, права на недоторканність ділової репутації. А цікавити відновлення честі, гідності, ділової репутації у відповідній людській спільноті [2, с. 425]. А тому, застосу-

вання вибачення як способу захисту порушених прав є беззаперечно необхідним.

Безумовно, з вищезазначеної позиції доцільність застосування такого способу захисту честі, гідності та ділової репутації, обмежена випадками висловлення суб'єктивної думки в брутальній, принизливій чи непристойній формі. І не з позиції положень ст. 277 ЦК України (як це має місце в практичній площині), а з позиції положень ст. 297 «Право на повагу до гідності та честі», ст. 299 «Право на недоторканність ділової репутації» ЦК України.

Втім, незважаючи на вагомість вищенаведених аргументів відносно доцільності застосування вибачення, як способу захисту честі, гідності та ділової репутації за певних обставин, на моє переконання доречно також і враховувати, що: вибачення знаходиться в тісному зв'язку з психологічними зусиллями людини, спрямованими на загладження провини перед несправедливо скривдженою особою; за своєю суттю вибачення передбачає каяття, до якого неможливо примусити людину [3, с. 319, 328]; особа, з огляду на власні морально-етичні настанови, не завжди визнає свою провину. А тому, як слушно зауважує О. О. Кулініч, констатація необхідності принесення вибачення, за відсутності дійсної волі особи, може призвести до фактичного висловлення слів вибачення, які можуть супроводжуватися такими жестами чи мімікою, які наочно проілюструють відсутність каяття винної особи у скоєному. Та в кінцевому результаті, не матимуть необхідного психологічного ефекту, не сприятимуть відновленню морального стану потерпілої особи [3, с. 326–327].

Більш того, в умовах відсутності дійсної волі винної особи принести вибачення, виконати судові рішення яким встановлено обов'язок висловити на адресу позивача вибачення практично неможливо. А тому замість фактичного (а не лише юридичного) вирішення спору та принаймні зняття гостроти конфліктної ситуації, матиме місце лише поглиблення та загострення конфлікту [4, с. 157].

Все вищенаведене, в підсумку надає підстави для висновку, що застосування судом вибачення як «іншого способу захисту» честі, гідності та ділової репутації, в розумінні положень ч. 2 ст. 275 ЦК України, є можливим та доцільним лише у разі укладення сторонами цивільного провадження мирової угоди, в порядку визначеному ст. 207 ЦПК України.

Список використаних джерел:

1. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи: Постанова Верховного Суду України від 27.02.2009 р. № 1 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09
2. Кот О. О. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики: монографія. К. : Алерта, 2017. 494 с.

3. Кулініч О. О. Теоретичні проблеми реалізації та захисту права фізичної особи на власне зображення. Дис. ... д-ра. юрид. наук: 12.00.03 / Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса. 2017. 489 с.
4. Бабич М. І., Тарнавська М. І. Вибачення як спосіб захисту у справах про захист честі, гідності, ділової репутації: порівняння позицій Верховного Суду та Верховного Суду України. *Порівняльно – аналітичне право*. 2020. № 4. С. 154–160.

Ключові слова: особисті немайнові права, честь та гідність, ділова репутація, спосіб захисту цивільних прав, вибачення.

Key words: personal non-property rights, dignity and honor, business reputation, a way of protection of civil rights, apology.

МАКОВЕЦЬКИЙ АНДРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного права*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Конституція України 1996 р. уточнила форми власності в державі: вона визнала комунальну власність як самостійну і незалежну від держави форму публічної власності. Даний факт знайшов своє відображення у ст. 41 Конституції. Відтак значною мірою втратив юридичну силу закон «Про власність». Регулювання відносин власності закріплене в Конституції України, яка визначила коло об'єктів і суб'єктів права власності (статті 13, 41, 142, 143), рівність усіх суб'єктів права власності (стаття 13), гарантії права власності й обов'язки власників (статті 13, 41) та встановила, що правовий режим власності має визначатися виключно законами України (пункт 7 частини першої статті 92) [1].

Отже, комунальна власність не входить до складу державної, є самостійним об'єктом права власності, управління якою здійснює безпосередньо територіальна громада або створені нею органи.

Законодавчі принципи регулювання правовідносин у цій сфері закріплені, перш за все, у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» (далі – Закон) [2], хоча органи місцевого самоврядування, як юридичні особи публічного права, користуються й усіма правами власників, що визначені ЦК України та іншими законами. Так, в Законі, затверджено поняття та зміст права комунальної власності як матеріальної та фінансової основи місцевого самоврядування (статті 1, 16, 60), повноваження сільських, селищних, міських рад щодо відчуження комунального майна, в тому числі шляхом приватизації (пункт 30 частини першої статті 26), повноваження виконавчих органів рад стосовно управління комунальною власністю (стаття 29) та у сфері регулювання земельних відносин (стаття 33), повноваження районних